

PLATYLA POLITA (HARTMANN, 1840) IN NEDERLAND

[VERSLAGEN VAN ONDERZOEK EN EXCURSIES IN HET KADER VAN HET
ATLASPROJECT NEDERLANDSE MOLLUSKEN (9)]

door

S.M.A. Keulen

Platyla polita (Hartmann, 1840), de gladde naaldslak, is een vertegenwoordiger van de familie Aciculidae. De soort wordt gekenmerkt door een glanzend hoornbruin huisje zonder radiale groefjes, met een zeer langgerekte cilindrische vorm, een peervormige monddoening en een operculum waarmee het huisje wordt afgesloten als de slak zich erin heeft teruggetrokken. Vlak achter de mondrand is er een krachtige radiale verdikking. Het huisje is niet groot, de lengte varieert van 2,65 tot 3,1 mm en de breedte van 1,1 tot 1,2 mm. *P. polita* is een bodembewonend dier, het leeft tussen bladeren en onder stenen (Gittenberger, et al., 1985). De soort leeft elders in Europa vooral in bergstreken, op vrij vochtige plaatsen zoals loofbossen of bemoste puinhellingen (Kerney et al., 1983). Het areaal reikt oostwaarts tot in Rusland. Bogon (1990) schrijft over de verspreiding het volgende: "Die Hauptverbreitung liegt in der Schweiz, Österreich, Deutschland, Tschechoslowakei und Polen. In Deutschland ist *A. polita* in Süd- und Mitteldeutschland allgemein verbreitet, in Norddeutschland nur vereinzelt".

Geïsoleerde populaties treft men in het hele noordwestelijke deel van het verspreidingsgebied aan, maar ze zijn zeldzaam. De soort komt voor op verspreide plaatsen in het Noordduitse laagland, er zijn enkele populaties op de Deense eilanden en in het uiterste zuiden van Zweden (Kerney et al., 1983), er zijn er twee in België (De Bruyne, 1995) en één in Nederland (Gittenberger et al., 1984).

Voorkomen in Nederland

P. polita is in Nederland door Maassen in 1976 te Geulhem ontdekt. De soort is hier te vinden in de strooisellaag of tussen het mos op een helling langs de Geul (Clerx et al., 1978). Dit voorkomen is door de Nederlandse Malacologische Vereniging tijdens de Zuid-Limburg excursie van 24 en 25 oktober 1998 onderzocht. De gladde naaldslak blijkt er nog steeds aanwezig. De bodem is er kalk- en voedselrijk, water komt er nergens aan de oppervlakte. Maar omdat de Geul slechts enkele meters lager gelegen is, zal de habitat nooit echt droog zijn. Toch wijkt dit relatief droge milieu af van de gangbare biotoop, temeer daar ten tijde van de ontdekking van de soort en de jaren erna de helling zonder bomen en struiken was (De Winter, 1983). De huidige situatie tendeeft meer naar bos. Door het ontbreken van beheer groeit de helling, ook de mantelzoom langs het pad, langzaam maar zeker dicht. Dit lijkt een ongunstige uitwerking te hebben op de omvang van de populatie, de aanwezigheid van de soort kan nog maar met moeite worden aangetoond.

Nieuwe vindplaats

Gezien het zeldzaam voorkomen van *P. polita* aan de periferie van het verspreidingsgebied, is de vondst van een tweede populatie in Zuid-Limburg verrassend. In het najaar van 1998 vond de auteur de soort in Voerendaal. De gladde naaldslak leeft hier in geheel andere omstandigheden dan in Geulhem, namelijk aan de voet van een helling in een rietveldje met veel ruigtekruiden zoals grote brandnetel. Voor wat beschaduwing zorgen enkele verspreid staande wilgenstruiken. Het milieu is hier meer gelijk aan dat waarin de soort elders in Europa gevonden wordt. De individuen van *P. polita* zien er uit zoals eerder beschreven. Wel is er een exemplaar van circa 3,4 mm lengte waargenomen. Dit is uitzonderlijk groot. De radiale verdikking bij de mondrand wordt aangelegd als het huisje vier tot vier en een halve winding groot is.

Zowel in als buiten het rietveldje zijn een groot aantal strooiselmonsters genomen. Alleen de vier bemonsterde plekken binnen het rietveldje, elk met drie monsters van 78 cm² groot, bleken *P. polita* te bevatten. De resultaten van de bemonstering staan in de bijgevoegde tabel (1). Er zijn 23 begeleidende soorten waargenomen. Sommige soorten zijn niet in de strooiselmonsters aanwezig, ze zijn 'op zicht' waargenomen en met een X in de tabel aangegeven. De eerste en de vierde set monsters zijn aan de periferie van het rietveld genomen. Het aantal *P. polita* blijkt hier gering te zijn ten opzichte van het centrale deel van het rietveld. In de directe omgeving is geen vergelijkbaar milieu aanwezig. De populatie is dus waarschijnlijk zeer beperkt in verspreiding en in verdere verspreidingsmogelijkheden. In het centrale deel van het rietveld is het aantal individuen lokaal zeer groot. Met enige moeite zijn er levende exemplaren te vinden, de tekening hierbij is gemaakt naar een levend exemplaar. Het kruipende dier is lichtgrijs tot wit van kleur, de lengte van het huisje is 3,0 mm.

Summary

The author discovered the species *Platyla polita* (Hartmann, 1840) at a new locality in the Netherlands. (1998: Voerendaal, province of Zuid-Limburg).

Literatuur

- Bogon, K., 1990. Landschnecken: Biologie - Ökologie - Biotopschutz. Augsburg, Natur - Verlag. 404 pp.
- Bruyne, R.H. de, 1995. Operculate landslakken in Nederland en België, *Platyla polita* (Hartmann, 1840) in de provincie Luxembourg. Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging, 286: 117-120.
- Clerx., J.P.M., W.J.M. Maassen & Th.E.J. Ripken, 1978. Drie voor Nederland nieuwe soorten landslakken uit Zuid-Limburg. *Basteria* 42: (1-3): 1-5.
- Gittenberger, E., W. Backhuys & Th.E.J. Ripken, 1984. De landslakken van Nederland. KNNV uitgeverij, nr. 37. 184 pp.
- Kerney, M.P., R.A.D. Cameron & J.H. Jungbluth, 1983. Die landschnecken Nord- und Mitteleuropas. Hamburg/Berlijn, 384 pp.
- Winter, A.J. de, 1983. Verslag NMV-excursie naar Zuid-Limburg, 9 en 10 oktober 1982. Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging, 211: 1346-1350.

Resultaten van de bemonstering van de strooisellaag van het rietveldje

bodembemonsters, 3x75 ² cm	06.10.1401 halverwege helling, rietvegetatie	06.10.27/01 voet van helling, rietvegetatie	06.10.27/02 voet van helling, rietvegetatie	06.11.12/05 voet van helling, rietvegetatie
Amersfoortse coörd.: 193 - 322				
<i>Acanthinula aculeata</i>	1/0		3/0	
<i>Aegopinella nitidula</i>	3/5	1/5		
<i>Aegopinella pura</i>		2/0	2/1	3/3
<i>Arion circumscriptus</i>			1/0	
<i>Arion ater rufus</i>	X			
<i>Carychium minimum</i>	7/2		6/2	9/5 ¹
<i>Carychium tridentatum</i>		18/1		
<i>Cepaea hortensis</i>	sp 0/3 ²	1/1	1/5	
<i>Cepaea nemoralis</i>	X			
<i>Clausilia bidentata bidentata</i>	4/2	2/5	4/4	
<i>Cochlicopa lubrica</i>	2/4	1/3	4/1	2/0
<i>Discus rotundatus</i>	2/0	3/10	0/2	0/1
<i>Fruticola fruticum</i>	X + 0/9	1/14	2/9 ⁴	0/2
<i>Helix pomatia</i>	X			
<i>Monachoides incarnatus</i>			0/1	
<i>Oxychilus draperneudi</i>		1/0	1/0	
<i>Platyla polita</i>	2/0 ³	17/7	13/7	1/0
<i>Punctum pygmaeum</i>		1/0		
<i>Succinea putris</i>	X + 1/3	1/4	0/2	
<i>Trichia hispida</i>	1/2	4/4	3/0	0/2
<i>Valonia costata</i>	10/1	13/8	12/0	
<i>Vitrea crystallina</i>	1/1	3/6	2/2	
<i>Vitrea pelliculosa pelliculosa</i>	1/7	1/1	3/6	2/2
<i>Zonitoides nitidus</i>				1/1

OPMERKINGEN:

X: waargenomen, op zicht

A/J: aantal adult en aantal juveniel

¹: determinatie gecontroleerd middels spijten in huisje²: *Cepaea nemoralis* of *C. hortensis*³: respectievelijk 3,0 en 3,4 mm groot⁴: veel exemplaren zijn met epitagma, in winterrust.